

MEĐUNARODNA KONFERENCIJA: OTVARANJE EU VLADAVINE PREMA CIVILNOM DRUŠTVU - POSTIGNUĆA I IZAZOVI

Piran, 25.-27. listopada 2007.

Organizacijom ove konferencije Centar za europska društvena istraživanja Sveučilišta u Mannheimu, u suradnji s Fakultetom za društvene znanosti iz Ljubljane, predstavio je dio rezultata istraživanja u okviru četverogodišnjeg projekta »Učinkovita i demokratska višerazinska vladavina (*governance*) u Europi«. Projekt je proveden u okviru Mreže izvrsnosti CONNEX (*Connecting Excellence on European Governance*) koju čine 43 europska sveučilišta sa 170 istraživača iz 23 zemlje.

Prvi dio konferencije bavio se temom »Pristrano zastupanje« u okviru kojeg su podnesena tri izlaganja: M. Maloney »Profesionalizacija zastupanja: pristrana participacija«, D. de Bièvre »Pitanje utjecaja: razmišljanja o posebnom pitanju«, A. Dür »Mjerenje utjecaja interesnih skupina u EU: bilješka o metodologiji«.

Maloney je upozorio na činjenicu o utjecaju različitih skupina u procesima donošenja odluka. Međutim, ove skupine su uglavnom izgubile aktivnu pomoć svojeg članstva. Profesionalizacija u različitim skupinama i organizacijama civilnog društva dokinula je aktivan doprinos članstva i na neki način doprinijela pristranoj participaciji. Maloney se poziva na T. Skocpol koja govori o »promjeni s članstva na upravljanje u američkom civilnom životu«. O tim činjenicama govore nalazi brojnih istraživanja glede utjecaja na proces sačinjavanja različitih javnih politika. Kompleksnost procesa donošenja odluka i optimalno vrijeme za različita lobiranja u tom procesu često su stavili elitne skupine u civilnom društvu da one same odlučuju o prijedlozima, znajući manje ili više što je u mogućem interesu njihovog članstva.

U normativnom smislu ovakvo predstavljanje zadovoljava demokratske standarde, međutim, stvarno sudjelovanje članova i njihovo regrutiranje sve se više očituju u civilnoj nezauzetosti. Karizmatični se civilni vođe javljaju kao supstitut titravom civilnom društvu koje je pripravno odgovoriti brojnim razvojnim izazovima u rizičnim društvima.

De Bièvre se pozvao na rezultate više istraživanja koja govore o sve većoj ulozi organizacija civilnog društva u procesu sačinjavanja javnih politika, s druge strane očitim se čini sve manji utjecaj na konačne odluke. Interesne skupine koje imaju veću moć bolje ostvaruju svoje interese. Navedeno je više studija slučajeva u kojima se pokazuje apsolutna dominacija gospodarskih interesnih skupina u ostvarivanju svojih interesa.

Glede mjerenja utjecaja različitih skupina u procesu donošenja odluka A. Dür je iznio više metodoloških prijedora. Studije slučajeva utjecaja interesnih skupina u Washingtonu i Bruxellesu pokazale su utjecaj institucionalnih faktora kao što su odgovornost izbornom tijelu i zakonskih pravila glede mogućeg utjecaja posebnih društvenih skupina. Pored toga, različiti načini utjecaja te tehnički resursi koji se koriste u te svrhe, na različitim razinama vladavine, postaju sve kompleksniji.

Rasprava u okviru ove sesije upozorila je na različite trendove u donošenju odluka, različite okoline u kojima se odluke donose te sve različite skupine koje žele ostvariti svoje interese. Na kraju, kao retoričko pitanje, ostala je činjenica u kojoj mjeri se demokracija i novi tip vladavine mogu unaprijediti s većim sudjelovanjem građana i njihovih skupina.

U drugoj sesiji »Participativno inženjerstvo i EU demokracija« podnesena su četiri izlaganja: T. Zittel »Participativno inženjerstvo: obećanja i stupice«, C. Quittat i B. Finke »Konzultativni režim Komisije

EU«, J. O'Mahony »Od civilnog izbora do civilnog glasa (studija slučaja: Europska ribarska vladavina« i T. Hüller i B. Kohler-Koch »Procjena demokratskih vrijednosti o zauzetosti civilnog društva«.

Zettelovo izlaganje aktualiziralo je problem lokalnih demokracija te različitih tradicija koje postoje u europskim zemljama. Njemačko iskustvo govori o dominaciji lokalne demokracije kao poticajnog okvira za lokalnu vladavinu koja uvelike počiva na participaciji građana. S druge strane, javlja se problem da je sve manje toga o čemu se odlučuje ili može odlučiti na lokalnoj razini. Razine odlučivanja sve su udaljenije od lokalne razine.

Izlaganja C. Quittat i B. Finke potaknula su raspravu o režimima konzultacija koje se prakticiraju u Komisiji EU. Konzultacije s ekspertima, konzultacije s dionicima te proces javnih konzultacija daju priliku svim zainteresiranim da se očituju u procesu donošenja izvjesnih odluka. U novije vrijeme uvedene su *online* konzultacije za specifične skupine. Navedeni su primjeri konzultacija u okviru Opće direkcije za zapošljavanje i socijalne poslove, a odnosili su se na društvenu odgovornost gospodarstva, demografiju, jednakost (rodnu i invalida) te tržište rada. Među organizacijama civilnog društva koje su bile uključene u konzultacije najviše je bilo gospodarskih interesnih skupina, zatim ljudsko pravaških organizacija, a potom profesionalnih udruga. Među zemljama iz koje dolaze ove organizacije dominiraju stare članice, dok rijetke organizacije dolaze iz novih članica EU-a. U novije se vrijeme uključenost ovako širokog kruga dionika u konzultacije EU-a naziva »strategijom prikupljanja znanja«. Studija slučajeva europske ribarske vladavine uputila je u svu kompleksnost pregovaranja glede donošenja gospodarskih odluka čiji su dionici države, regije te poduzetnici i njihove udruge.

T. Hüller i B. Kohler-Koch govorili su o rezultatima istraživanja utjecaja organiza-

cija civilnog društva na donošenje odluka u EU-u. Komisija EU-a još uvijek dominira u stavljanju stvari na dnevni red, dok u tom području tek manji broj civilnih organizacija uspijeva postići neke utjecaje. Posebno je analizirana uloga organizacija civilnog društva kao posredničkih struktura koje kroz različite forume utječu na nacionalne vlade te na institucije EU-a. Neosporan je doprinos civilnog društva demokratizaciji procesa na razini EU-a. Civilno društvo postalo je dominantnom ideologijom na razini EU-ovih institucija. Rezultati istraživanja upućuju na potrebu davanja glasa slabima u procesu sačinjavanja različitih politika.

»Europeizacija civilnog društva i demokracije« bila je tema treće sesije u okviru koje su podnesena izlaganja: L. Cram »Europeizacija civilnog društva na nacionalnoj razini«, W. Maloney, J. van Deth »Pomaže li lokalno civilno društvo europskom participatornom inženjerstvu« i K. Knodt, A. Jünemann »EU kao vanjski demokratizator«.

L. Cram upozorila je na činjenice o kojima se u Europi često ne vodi računa. Često se polazi od pretpostavki da svaki narod u Europi ima svoju državu što nije točno. Isto tako, neki narodi žive u više država. Te se činjenice često odražavaju na različite nacionalne identitete koji se dodatno osnažuju djelovanjem različitih civilnih organizacija. Otvaranje javnog prostora na razini EU-a za različite nacionalne identitete trebalo bi značiti osnaživanje i jačanje procesa integracije. Razlike razvijenosti civilnog društva na nacionalnim razinama sasvim su očite, a u dijelu zemalja procesi njihove europeizacije bit će dugotrajni.

Izlaganje W. Maloney i J. van Deth odnosilo se na rezultate komparativnog istraživanja o građanskoj participaciji u V. Britaniji i Njemačkoj. Tipični aktivist i volonter u ovim zemljama ima između 52 i 55 godina, oženjen je, ima srednje obrazovanje kao i srednju razinu dohotka, a u toj je organizaciji aktivan oko 14 godina.

Europa se sve više suočava sa smanjenom participacijom građana i sve je veći izazov uključiti one koji nisu uključeni u različite civilne inicijative i organizacije. Pokazuje se da su Nijemci više proeuropski usmjereni od Britanaca. Rezultati istraživanja upućuju na činjenicu da lokalne civilne organizacije imaju veoma mali utjecaj na stavove svojih članova glede Europske unije.

Prema istraživanjima K. Knodt i A. Jünnemann, EU je organizirala brojne programe tehničke i financijske pomoći kako bi djelovala kao vanjski demokratizator. Primjeri pozitivnog utjecaja na ranije komunističke zemlje uzimaju se kao već svima prihvatljiva činjenica. Međutim, ovakvi su nalazi u raspravi dijelom relativizirani. Programi razvoja civilnog društva u mediteranskim zemljama te u zemljama Srednjeg istoka nailaze na brojne prepreke.

Okrugli stol »Otvaranje EU vladavine civilnom društvu: postignuća i izazovi« potaknuo je zanimljiv dijalog praktičara uključenih u različite europske civilne krovne organizacije i istraživača višerazinske vladavine na razini EU-a. Organizacije civilnog društva organizirane i umrežene na razini EU-a postale su jedan od ključnih dionika kojima se potvrđuje koncept dobre vladavine. Naveden je primjer gdje je EU potakla osnivanja europske krovne udruge pacijenata. Mnogi su bili protiv takvog pristupa odozgo. Međutim, poslije nekoliko godina ova je udruga stasala te postala jednim od glavnih dionika koji doprinosi inovaciji europske zdravstvene politike. Navođeni su i primjeri pozitivnih učinaka koje je imala Socijalna platforma glede razvoja europske socijalne politike.

»Civilno društvo i demokracija u EU-u« bila je tema zadnje sesije u okviru koje su podnesena izlaganja: B. Jobert »Civilno društvo kao diskurs«, J. van Deth »Europsko civilno društvo: još uvijek višerazinski sustav vratara, elita i građana« te F. Adam »Društvo utemeljeno na znanju, delibera-

tivna demokracija i organizacije civilnog društva«.

B. Jobert je dao francusku perspektivu temeljem koje se civilno društvo gleda kao dio političke sfere u kojoj su prisutni različiti dionici. Isticana je potreba izgradnje novog imidža civilnog društva koje neće biti svođeno na dionika razvoja u okviru programa koje potiče Svjetska banka. Inženjerski poduhvati koji će dolaziti odozdo mogu na duže vrijeme osnažiti građanski režim koji se našao pred brojnim izazovima. Francuski je pristup razumijevanju uloge civilnog društva kontemplativniji od anglo-američkog i civilno je društvo filter mnogih ideja i inicijativa koje različiti dionici nastoje progurati na dnevni red javnog odlučivanja.

J. van Deth polazi od činjenice o višerazinskoj vladavini na razini EU-a koju se treba osnažiti većim sudjelovanjem organizacija civilnog društva u procesu donošenja odluka na različitim razinama. Visoka očekivanja o ulozi građana na razini EU-a nikako ne mogu biti argumentirana rezultatima istraživanja. Naime, istraživanja pokazuju da se građani najviše zanimaju za lokalne stvari, a da im je interes za EU manji od interesa za Ujedinjene narode. Van Deth se pita što će biti s procesima demokratizacije na razini EU-a, ako i oni koji su članovi različitih udruga za te poslove ne pokazuju nikakvo zanimanje? Hoće li onda civilne elite nadomjestiti u tim poslovima slabi interes građana?

F. Adam je istaknuo zanimljivu tezu o sve većem utjecaju organizacija civilnog društva u snaženju razvoja društva zasnovanog na znanju. Različite organizacije civilnog društva javljaju se kao dionici izgradnje različitih razvojnih strategija, a u okviru ovih procesa potiče se dijalog kojim se otvara prostor za mobilizaciju resursa za novi oblik vladavine. Organizacije civilnog društva mobiliziraju znanje te nude rješenja konkretnih problema. Civilni lideri postaju

»kreativna klasa« koja proizvodi znanje uključujući različite dionike.

S primjerenom teorijskom i empirijskom evidencijom konferencija je uputila na dodatna razmišljanja o otvorenosti EU-a novom konceptu vladavine koji se više oslanja na organizacije civilnog društva. Sudionicima konferencije iz novih članica EU-a i iz zemalja koje se nalaze u procesu pristupanja često se teško razumljivom činila kompleksnost procesa donošenja odluka u institucijama EU-a.

Prema mišljenjima sudionika konferencije uključenih u empirijska istraživanja glede uloge civilnog društva u višerazinskoj vladavini EU-a, civilno je društvo postalo ideologijom. Civilno društvo i njegovi lideri sveprisutni su. Međutim, civilno društvo ne proizvodi ideologiju koja bi bila korisna u ostvarivanju misija sve poduzetnijih organizacija civilnog društva.

Inženjerstvo glede razvoja civilnog društva sve je više zaokupljeno raspravama o mogućnosti povećane participacije, osposobljavanja organizacija te njihovog konkretnog utjecaja na različite procese u društvu. Predavanje tema o civilnom društvu u visokoškolskoj nastavi čini se važnim doprinosom na takvim nastojanjima.

Najavljeno je objavljivanje više publikacija kao rezultat rada na ovom projektu koje bi mogle pomoći u boljem razumijevanju praktičnih izazova koncepta dobre vladavine, modela otvorene koordinacije te u tom kontekstu značajnije uloge organizacija civilnog društva.

Na kraju, ova je konferencija bila dobro organizirana i zasigurno su sudionici otišli s novim idejama koje bi trebalo empirijski provjeriti te potom utkati u teorijski okvir primjeren post-modernom društvu.

Gojko Bežovan

CERANEO KONFERENCIJA: IZAZOVI RAZVOJA KOMBINIRANE SOCIJALNE POLITIKE U HRVATSKOJ

Opatija, 11.–13. listopada 2007.

Od 11. do 13. listopada 2007. u Opatiji je održana konferencija pod nazivom »Izazovi razvoja kombinirane socijalne politike u Hrvatskoj«. Konferenciju je organizirao Centar za razvoj neprofitnih organizacija – CERANEO, uz potporu Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva te Studijskog centra socijalnog rada Pravnog fakulteta u Zagrebu.

Jedan od aktualnih projekata CERANEO-a bavi se razvojem kombinirane socijalne politike, s naglaskom na razvoj civilnog društva te decentralizacije i deetatizacije sustava socijalne politike. Konferencija u Opatiji bila je jedna od aktivnosti u sklopu tog projekta te prilika za prezentaciju dosadašnjih rezultata istraživanja. Također, konferencija je bila prilika za susret i suradnju predstavnika različitih sektora. Ukupno je sudjelovalo 170 predstavnika gradova, županija, centara za socijalnu skrb, ustanova, udruga, predstavnika profitnog sektora te drugih relevantnih stručnjaka.

Prvi dan konferencije otvoren je prezentacijom Gojka Bežovana iz CERANEO-a »Izazovi razvoja kombinirane socijalne politike u Hrvatskoj – rezultati istraživanja«. U predavanju se osvrnulo na karakteristike razvoja modela kombinirane socijalne politike u Hrvatskoj te je dan pregled relevantnog zakonodavnog i *policy* okvira te institucionalne i financijske potpore razvoju kombinirane socijalne politike. Predstavljene su rezultati provedene ankete, poslana županijama, gradovima, centrima za socijalnu skrb, ustanovama i udrugama, a koji su omogućili identifikaciju jakosti i slabosti kombinirane socijalne politike u Hrvatskoj. Kao jake strane tog modela navedeni